

mine. Si qua foret occasio scripta mea hinc in Transsylvania perferendi, lubentissime ei viro, horum cupido, quamtumvis tenui dono mitterem. Sed eam ipse ignoro, nec nisi ex Te cognoscere possim.“

E közléséhez aztán a nevezett szerző a következő megjegyzéseket csatolja: „Hogy mit felelt Crellius, nem tudjuk . . . A mit Stinstra a socinianusok és a többi erdélyi protestánsok egyetértésének kivánatoságáról irt, bizonyára visszhangra talált ez Crelliusnál, a ki a socinianus névre teljességgel nem fektetett súlyt. Crelliusnak elvtársa gyanánt volt nevezhető Agh; személyesen érintettek Amsterdamban és ott bő alkalmá nyílt, hogy sok mennonitával ismeretségbe jusson. Bock „Historia antitrin.“ czimű munkája II. kötetének 357. lapján levő egy jegyzetből kitűnik, hogy Agh 1735-ben Amsterdamban tartózkodott s később kolozsvári tanár lett. Sajnálom, hogy Stinstrának e részvevő barátjára vonatkozólag mit sem közölhetek többet és egyáltalában nem tudom, hogy az ő utján Stinstra iratai, főleg prédicatiói közül valami talált-e olvasót a hazai talajtól oly távol.“

Mindenesetre érdemes dolog volna, ha valaki világosságot derítne arra, miről Sepp nem tudott fölvilágosítást adni. Hazai egyháztörténetírásunknak legnagyobb hiánya éppen abban áll, hogy eddig a szellemi élet nyilvánulásainak és azok forrásainak tanulmányozására gondot alig fordított. E téren tehát legtöbb a tennivaló. Adja Isten, hogy munkások is akadjanak, kiknek működése ez elhanyagolt mezőn is dús termést eredményezzen.

ZOVÁNYI JENŐ.

BRASSAI SÁMUEL ALSÓ-SZT.-MIHÁLYFALVI PAP LEVELEI SEBES PÁL TOROCZKÓI ISK. IGAZGATÓHOZ

1830—1836.

T. Rector Ur!

Sajnálom, hogy Csegezbe meg nem jelenhetém — de úgy tapasztalom, hogy — — — Légyen az Ur olyan jó — küldje le nekem a' Társalkodot, mivel eddig vége van a' Gyönyörüségről ezen W. ugy a Széchenyiről — ne féljen az ur, mert mindent hiba nélkül vissza' küldök — de csak lopjuk az olvasást. Azt kérdem már meg olvasta é a Hitelt? (én mig az urak vendégeskedtek az alatt végzém bé, sajnálom hogy nem tulajdonom) a' Taglatatot és Világot! vegye meg az Ur őket akár mely drágán, hiszem van modgya — 's meg tartások is nagyon szükséges. Ugy mástol hallom

hogy fia vagyon — Nagyot nőjön! Légyenek Tisztelendőségek is jó egésségben! tisztelet mellett kívánja

alázatossa

BRASSAI.

21. Juny 1832. In vico Scti. Michaelis.

V.

October 30-án 1832.

Sz.-Mihályfalván.

Tisztelt Rector Ur!

Légyen olyan olyan jó — küldje le nékem nagyon sietve a' Nevelésről irt Munkátskáját Fáynak. Hát azt kérdem mit olvas? Vigyázzon el ne maradjon a Sebes lépésekkel halado világ Geniusától — vége minden Régieknek bizonyos tekintetben — A' Helmezczy Ujságait olvassák-é? jár-é a' völgyben — ha nints egyedül is jártassa ha hátra nem akar maradni — Hát a Szalayt meg szerzte-é? minden eddig valokat félre tevén ezt szerezzze meg. Hallottam hogy az Ur Németet tanitt — elégedjék meg azzal, ha olvasni meg tanolnak Tanítványi — csak hogy abban gyakorlottak légyenek — az Irás is el-maradhat — Kár vala el maradni Föld-várrol. Én nem maradtam volna ki ha kettő lett volna! Kisfaludy Munkái ki jövéen az utolsó darabban lévő életével tölték el egy estvét. No már a' Rák könyve is Saltzmannak ki jöve, meg van-é, ennél életében szebbet nem olvasott. Credat mihi, ha nem hiszen olvassa meg e felyül mulja Okordit, noha ez is szép — Nem tudom ezekre mellyet tsak szigyenekbe irék, mitsoda szellem fogja környül venni. A Knesnerius Lexiconát az oskolának megszerezni ne mulassa el — nem csak tanítványi de a maga számára is az Ur. Nékem meg szereznimodom nincsen, hanem még is meg látni van alkalmatosságom, azonba nagy szerencsémnek tartom, hogy életembe meg láthattam, eleget törekedém hogy a Tractus számára megvétessék, de szándékom szigoruvá lett. Ha 20 eszendővel iffiabb volnék, én is mindent véghez vinnék hogy Esperes lehessek; de nem a paraucsolás tekintetéből, hanem a használás és jó példa-adás kedvéért — A' Cursus meg látása alkalmatosságot ada nékem ezen kérdésre a' Toroczkoiak a' Copulationis Taxát fizetik-é, ha nem, miolta nem fizetik? Ha meg tudandja, irja meg nekem. Ha modom lett volna, csak azért is lettem volna előfizető a Kisfaludyra, hogy a képe birtokomba légyen — csak a' pium desideriummal telik a' világ — de nem irta meg, micsoda érzéssel olvassa a W. irását a' Gyönyörüségről — nem tudom Irása gondolatjai a Cásinorol ki jönnek-é vagy sem; de a Nevelést tárgyazo gondolatjai reménylem ki adatnak — mentől hamarébb, én is alig várom megolvashassam. Légyenek jó egésségben! tisztelet mellett kívánnya

kész szolgálja

BRASSAI.

VI.

Tiszt. Rector Ur!

Az Enyedre küldött Levélre az Innep első Napján meg kapám a kívánt Választ egy N.-Enyedi Legatus Szolgája által, nagyon örvendvén, hogy ezen Expeditio oly szerencsésen süle el. Külömben nagyon szégyenlettem volna, hogy csak annyiban se tudtam pontosan eljárni, mert meg valloim nagyon tartak ezen Bayzai menydörgő szoktol: e' vagy amaz éllhetetlen ember. Még eddig az ideig a' Nevelés tárgya elé nem fordula — mi léssen belőlle azt az idő mutattya meg, a' Fáyt éppen nem magamért, hanem hogy mással közölhessem hozattattam vala le. A' fiam ugy tudom hozzá fogott irni valamit a' Nevelésről, de még eddig nem láttam, meg lehet hogy a rostáf, mint a' Cassinorol, ki nem állhatta, csak ugyan azért ő nem fogja ideálja közléseit tsak annyiban hagyni. Megérkezvén az Iffiu T. Professor Székely Moses Ur, az Innep első napján Rákoson, másod napján Sz.-Mihályfalván, de nagy ho lévén, mely a' gyalog járást akadályoztatta, nékem nem leheté szerencsém látásához — Harmad napján Tordán ebédelt, a' midön estvére talám Kolosvárra bé menni szándékozott. Szép dolog, midön valaki olyan szerencsésen használhattya — a' szerence Kegyeit, a' nélkül hogy felkeresésére semmi erőszakot nem tenne, némely után a szerence leskődik — vallyon mikor érzük meg hogy meg tudhassuk egy külön Világ Lelkének e világba valo befolyását — mert csak lenni kell valaminek, a' mi ezt vagy amazt elő mozdítsa, vagy akadályozza. Egy Gyermekek születik, minden ugy szolgál néki, hogy maga dicsekedhetik a szerencse tékozzlo adományával 's élete teldegelvén egy olyan köre talál, mely minden szerencse fényességeit egyben rontya — a' poláló szerentse truttzára — Egyeb egyéb el megyen — mert léznek hiszem professorok a Tanulmányok mindeu részében; de egy két hires, ügyes Szonokaink mikor állanak elő? Mert hídjé meg az Ur, hogy ha meg olvassá a' Szalay Gyűjteményét, kénytelen meg vallani — hogy az a' gyűjtemény felyül mul, minden eddig ki jött Gyűjteményeket. Van modja, 's egyebet el hagyván, szerezzé meg! A' Sas XI. kötetét olvasván — a' mit ki jegyeztem bellőle, ide mellékelve küldöm, hogy megolvashassa -- ha modom volna benne a) Tudományos Gyűjteményt b) M. O. Minervát — c) a' Sast -- járatnám; de tsak egyedül minden más segittsége vagy bé folyása nélkül — a' Sasba olyan sok szép tárgyak hozóduak elő, hogy szintugy Lelkesittetik az Ember — én az iskolák iránt nagyon kényes érzéssel vagyok — sokkal kényesebbekkel mint valaha s eddig elé voltam. Én hídjé meg az Ur, mindent véghez vinni kívántam, hogy a Toroczkoj ergastulumat egy szép terem váltsa fel, de semmire sem méhettem, az Új Epoque vizsgálásására az Urak vessék meg magokat, 's a' hijányt potolják ki — én nem irigylem akár kik nevei parádéozzanak a' kövek közt — 's ha ezt véghez vijendik az Urak, meg érdemlik hogy Nevek az elők Könyvébe bé irassék. Egy szépet olvasék a' héten: Egy

városi polgárnénak szomszédja Háza meggyulván félelmek közt rettegve nézte a' reája várakozó vagy siető szerencsétlenséget — mivel italok áruloja volt — mérő edényeit le rakta kapujába 's így könyörgött: Ha ő azon mérő edényeivel valaha tsalárkodott, a' tűz tőle ne távozzék, hanem égjen meg háza, de ha hü volt — háza menekedhessék meg a tüztől — 's szerencsésen győzött kérése — Vallyon a Világ Vénül é vagy Ifjadik én arról nem aggodom mert a' Világ olyan a' milyenné az Embertészi — hogy az Isten országa eljöjjön az Emberen áll — hogy az Ember az Embernek Istene és Krisztussa legyen — erre utat az okosság mutat. Az okosság pedig ellensége a' bolondságnak, tudja az Ur im e' szent mondást: *Nesīs stultus ne moriar. in tempore . . .* Ha a' Sas 50-ik darabját meg kapom abból is nem mondom, hogy valamely ki vonást meg nem küldek. Az Urak ezen három folyó Irást, ki vihetnék hogy jártatnák 's az oskolának ereklyeül maradna, talán idővel találkoznék olyan is a' ki meg köszönné, hogy élnek azokban a' voltak! De bizony a' Szalay Gyűjteménye se maradna ki.

A' közelgető 1833-ik esztendő't szerencsétletni kívántam — számos Uj esztendőket érjenek töltsenek meg elégedéssel, szívesen kívánnyuk!!! Azt gondolám kapva kap a' korondi papságann — de a' kali hely a' mint értettem a' Collegyomból töltenek bé. Légyenek jo egésségben, szíves tisztelet mellett kívánja

kész szolgája

BRASSAI.

27-a X. 1832. In Vico Sti Michaelis.

Hát a Honosi Vezért — vagy vándort — folytattya-é? ezek nélkül maradni kár volna — külömb is szükségés lévén esztendőnként egy-egy kalender —

ESTI IMA.

Istenem! mi gyorsan tűnnek
Életünknek napjai,
Mint rohanó folyam árnak
Felcsillámló habjai.
Ime, mint a képzelet:
Egy nap ismét oda lett!...

És az estve pihenésre
Hivja bágyadt tagjaim.
— Oh, mi édes megnyugodni
Szelid álmok karjain!... —
Új erőt csak úgy nyerünk,
Hogyha csöndes éjjelünk!...

Mert hiába int az éjjel,
Hogy ha lelkem nyugtalan:
Mint félénk galamb az álmok,
Elrepül, gyors szárnya van!...
Istenhez fohászokodok:
Lelkem is elringatom!...

Mint töltöttem, mint végeztem,
E napomat Istenem?!
Tettem-e jót?... Törvényedhez
Nem voltam-é hűtelen?...
Nincs-e bűn, mely ellenem
Méltó vádakot tegyen?!

Oh, ítélj meg Mindenttudó!...
És bocsáss meg, hogy ha tán
Gyarlóságból eltévedtem,
E letűnt nap folyamán...
Mint felhőtlen égi bolt:
Akaratom tiszta volt!...

Légy az éjjel is oltalmam,
Ki napom megszenteléd!
Estimámban, bizalommal
Sóhajtok Isten feléd...
Gondviselő szárnyadat:
Borítsd rám, hogy nyugodjak!...

RÉDIGER GÉZA.
